

PODSTAWY TWORZENIA SYSTEMU INFORMACYJNEGO ZAOPATRZENIA KONSUMPCYJNEGO W HANDLU WIEJSKIM

Elżbieta Urbanowska-Sojkin

UWAGI WSTĘPNE

Obserwacja funkcjonowania handlu wiejskiego pozwala przypuszczać, iż pewne niedomagania, jakie zauważa się w zakresie oferty handlowej, są wynikiem nie tylko sytuacji rynkowej, ale również wadliwej dystrybucji masy towarowej. U podstaw tejże znajduje się brak rozeznania w zakresie popytu ludności wiejskiej, czynników popytotwórczych, preferencji dotyczących lokalizacji zakupów itd. Inaczej, brak jest systemu informacyjnego, który wspomagałby proces podejmowania decyzji w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim.

Celem niniejszego opracowania jest zinwentaryzowanie i przedstawienie zjawisk i procesów jakie należy mieć na uwadze tworząc system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim.

Świadomość znaczącej ich roli dla funkcjonowania wspomnianego wyżej systemu pozwala je traktować jako założenia leżące u podstaw tworzenia modelu systemu. Założenia proponowanego systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego opracowane zostały na podstawie:

— krytycznej analizy funkcjonującego aktualnie w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim systemu ewidencyjno-sprawozdawczego;

— wymogów, jakie musi spełniać system informacyjny, określonych przez literaturę przedmiotu;

— oceny informacji niezbędnych dla organizowania zaopatrzenia konsumpcyjnego.

Przedstawione niżej założenia dotyczą systemu informacyjnego, wąskiego tylko odcinka działalności handlu wiejskiego, jakim jest zaopatrzenie konsumpcyjne ludności. Można przytoczyć szereg obiektywnych przesłanek, które upoważniają do odrębnej analizy, wydzielonego tylko rodzaju działalności z pełnego zakresu funkcji gospodarczych pełnionych

przez spółdzielczość wiejską. Do bardzo istotnych przesłanek można zaliczyć podstawową zasadę obowiązującą przy projektowaniu systemów, a dopuszczającą możliwość projektowania równolegle, bądź kolejno poszczególnych podsystemów systemu kompleksowego. Podsystem taki w przypadku handlu wiejskiego, tworzy handel artykułami konsumpcyjnymi. W projektowaniu — zgodnie z omówioną zasadą — traktuje się go jako samodzielny przedmiot projektowania, stanowiący odrębny system informacyjny.

W referacie kolejno, przedstawione zostaną determinanty, które należy mieć na uwadze przy opracowywaniu koncepcji systemu informacyjnego, dalej zdefiniowany zostanie proponowany system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim, jego zadania i funkcje oraz przedstawiona zostanie koncepcja systemu.

Działalność polegająca na zaopatrzeniu ludności wymaga utrzymania ścisłych związków organizacji handlowych ze środowiskiem, w którym działają. Upraszczając, w skład niego wchodzi organizacje i konsumenci, będący źródłami nadania bądź odbioru informacji. Ze względu na fakt, iż miarą sprawności funkcjonowania organizacji handlowych jest szybka reakcja na zmiany zachodzące w „otoczeniu”, szczególnego znaczenia nabierają powiązania informacyjne pomiędzy środowiskiem i organizacjami handlowymi, pozwalające na właściwą dystrybucję masy towarowej oraz właściwe kształtowanie oferty handlowej. Badając związki organizacji handlowej z „otoczeniem”, konieczne jest stosowanie analizy systemowej, której cechą charakterystyczną jest projektowanie składowych systemu i jego związków z otoczeniem, przy wykorzystaniu głównie metody prognostycznej¹.

Mając na uwadze wspomniane wyżej związki organizacji handlu wiejskiego z otoczeniem, ustalenie założeń i koncepcji systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego wymaga jednak uprzedniego określenia czynników determinujących jego funkcjonowanie.

DETERMINANTY FUNKCJONOWANIA SYSTEMU INFORMACYJNEGO ZAOPATRZENIA KONSUMPCYJNEGO

Ogólnie można podzielić determinanty systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego na: zewnętrzne i wewnętrzne. Determinanty wewnętrzne są konsekwencjami charakterystycznych cech handlu wiejs-

¹ Analiza systemowa to całokształt metod i technik postępowania dla celów analizy systemów rzeczywistych oraz właściwego formułowania i rozwiązywania systemowych problemów decyzyjnych. P. Sienkiewicz: Zastosowanie teorii systemów w metodologii projektowania systemów informatycznych. (W:) Współczesne problemy projektowania systemów informatycznych. Szczecin—Kołobrzeg, TNOiK, 1977, s. 128.

kiego i jego odrębności, zaś zewnętrzne są odzwierciedleniem warunków, w których handel wiejski funkcjonuje. Przedstawiony niżej podział determinant jest rezultatem końcowym inwentaryzacji wszystkich czynników określających funkcjonowanie handlu wiejskiego i jego systemu informacyjnego.

Do wewnętrznych determinant systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego zaliczono organizację i system zarządzania handlem wiejskim oraz kompleksową obsługę w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego.

Zewnętrznie determinanty obejmują natomiast sytuację na rynku dóbr konsumpcyjnych i produkcyjnych na potrzeby gospodarstwa rolnego system zarządzania gospodarką narodową oraz społeczno-ekonomiczne warunki działania handlu wiejskiego.

Wśród wymienionych czynników na szczególną uwagę zasługują te, które integralnie związane są z działalnością handlu wiejskiego, stanowiąc jego atrybuty. Muszą one być uwzględnione jako przesłanki leżące u podstaw tworzenia systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim. Zaliczono do nich organizację i system zarządzania handlem, kompleksową obsługę w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego oraz społeczno-ekonomiczne warunki działania handlu wiejskiego. Determinanty te widocznie wpływają na funkcjonowanie systemu informacyjnego. Aby ukazać związki zachodzące pomiędzy omawianymi czynnikami a funkcjonowaniem systemu informacyjnego, celowe jest ich rozpatrywanie w dwóch płaszczyznach, tzn. jako związki pomiędzy determinantami i systemem informacyjnym w ujęciu strukturalnym, czyli w podziale na podsystemy, i systemem informacyjnym rozumianym jako układ nadawców i odbiorców informacji, a także treści i formy w jakiej są przekazywane.

W dalszej kolejności, nieco szerzej, scharakteryzowano wspomniane już istotne determinanty i ich związki z funkcjonowaniem systemu informacyjnego.

Pierwszą z nich jest organizacja handlu wiejskiego i system zarządzania. Mówiąc o organizacji, mamy na uwadze połączenie zasobów rzeczowych i ludzi w celu realizacji wspólnych celów. Warto się zastanowić nad charakterystycznymi cechami organizacji handlu wiejskiego i systemu zarządzania nimi, aby wskazać w jakim zakresie będą one determinowały organizowanie i funkcjonowanie systemu informacyjnego.

Organizację handlu wiejskiego charakteryzuje niski stopień przestrzennie rozproszonych jednostek handlu wiejskiego. Baza materialno-techniczna handlu wiejskiego obejmuje m. in. ponad 150 tys. placówek sprzedaży detalicznej, gastronomicznej i punktów skupu, ponad 18 tys. składnic, składów i magazynów z artykułami przemysłowymi niekon-

sumpcyjnymi, ponad 3700 magazynów hurtowych z artykułami konsumpcyjnymi, około 35 tys. zakładów produkcyjnych i usługowych. W obsłudze handlowej bierze udział ok. 81 tys. punktów sprzedaży detalicznej, w tym 63 tys. sklepów.

Przedstawione wyżej liczby określają m. in. także liczbę potencjalnych nadawców i odbiorców informacji w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego. Należy ponadto mieć na uwadze zróżnicowane warunki dostępności komunikacyjnej i telekomunikacyjnej poszczególnych punktów nadania i odbioru informacji.

Inną cechą organizacji handlu wiejskiego jest wieloszczeblowość i hierarchiczność budowy struktury organizacyjnej, która współwystępuje z wieloma centrami decyzyjnymi władzy w zakresie zarządzania gospodarką. W zaopatrzeniu konsumpcyjnym uczestniczą: sklep detaliczny, gminna spółdzielnia, hurt rejonowy, wojewódzki związek spółdzielczości rolniczej i jego jednostki oraz jednostki na szczeblu centralnym CZSR. Hierarchiczność budowy wiąże się z podporządkowaniem szczebli niższych, wyższym.

Oprócz tego działalność handlu wiejskiego koordynowana jest przez jednostki sprawujące władzę administracji terenowej, polityczną, finansową i w ramach pionu handlu wiejskiego — gospodarczą.

Konsekwencjami tak rozpatrywanej organizacji handlu wiejskiego dla organizowania i tworzenia systemu informacyjnego, są: kierunki przebiegu informacji z „góry w dół”, dotyczące zadań gospodarczych, i z „dołu do góry”, ujmujące wykonanie zadań, przebiegi informacji od pozostałych jednostek koordynujących działanie handlu wiejskiego, tzw. przebiegi „w poziomie” lub „skośne”.

Ponadto można skierować szereg zarzutów pod adresem wewnętrznej organizacji handlu wiejskiego. W strukturach organizacyjnych jednostek handlu wiejskiego brak jest komórek, którym jednoznacznie przydzielone byłyby czynności z zakresu analizy rynku. Nie ma też wyodrębnionych komórek odpowiedzialnych za funkcjonowanie systemu informacyjnego a właściwie za organizację tegoż.

Handel wiejski zalicza się do niedoinwestowanych dziedzin działalności, co znajduje m. in. wyraz w niskim wyposażeniu w środki techniczne niezbędne dla potrzeb przetwarzania danych. Niedoinwestowana baza materialno-techniczna w handlu wiejskim współwystępuje z niekorzystną sytuacją w zakresie zatrudnionej siły roboczej, którą cechuje niski poziom kwalifikacji fachowych, brak też specjalistów m. in. z zakresu analizy rynku i przetwarzania danych. Nie bez znaczenia jest też fakt, iż pracownicy handlu wiejskiego są słabo motywowani do organizowania systemu informacyjnego.

Wspomniane wyżej cechy organizacji handlu wiejskiego stanowią

istotne przeszkody w organizowaniu systemu informacyjnego zarządzania. Dodatkowym utrudnieniem są realizowane funkcje przez handel wiejski w ramach handlowej obsługi wsi. Handel wiejski jest odpowiedzialny za kompleksową obsługę w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego, tj. w artykuły żywnościowe i nieżywnościowe. Podmiotami obsługi przez handel wiejski są nie tylko mieszkańcy wsi i małych miasteczek, ale także ludność przebywająca na obszarach wiejskich okresowo, bądź przy okazji przejazdu. Z kolei ludność wiejska dokonuje zakupów poza siecią handlu wiejskiego w mieście, traktując wyjazd na zakupy jako cel sam w sobie, bądź dokonuje zakupów w mieście przy okazji załatwiania innych formalności. Wspomniane wyżej okoliczności, związane z lokalizacją zakupów ludności wiejskiej, powodują, iż czynność planowania masy towarowej w handlu wiejskim jest szczególnie skomplikowana. Dla w miarę prawdopodobnego określenia ilości i struktury masy towarowej trzeba zatem mieć kompleksowe rozeznanie w zakresie czynników popytotwórczych i ich przestrzennym zróżnicowaniu. Kompleksowość oferty handlowej w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego determinuje wiele elementów systemu informacyjnego. Wśród nich liczbę punktów nadania i odbioru informacji. Handel szerokim asortymentem dóbr konsumpcyjnych wymaga współpracy z różnymi jednostkami produkującymi i często sprzedającymi. Punkty nadania i odbioru informacji określają jednocześnie kierunek jej przepływu. Kompleksowa obsługa w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego przez handel wiejski determinuje treść, formę oraz ilość informacji. Dominują informacje przepływające w sferze dialogu między sferą podaży i sprzedaży detalicznej, przyjmujące postać uzgodnień niezbędnych w koordynacji zaopatrzenia w dobra konsumpcyjne w handlu wiejskim. Wreszcie na uwagę zasługuje fakt, iż asortyment w ramach kompleksowej obsługi w handlu wiejskim można traktować jako kryterium podziału systemu informacyjnego na podsystemy.

Ostatnią grupę zagadnień, którą należy mieć na uwadze przy budowaniu koncepcji systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego to społeczno-ekonomiczne warunki funkcjonowania handlu wiejskiego, do których zaliczono przyrodniczo-geograficzne cechy obszaru obsługi, strukturę demograficzną i typ osadnictwa oraz poziom rozwoju ekonomicznego.

Przyrodniczo-geograficzne cechy obszaru obsługi stwarzają potencjalne warunki dla rozwoju działalności gospodarczej, znajdującego ostatecznie wyraz w poziomie rozwoju ekonomicznego obszaru. Poziom rozwoju ekonomicznego i struktura demograficzna wyznaczają ostatecznie zadania handlu w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego. Mając na uwadze przyjęty sposób rozumowania, wpływ społeczno-ekonomicznych warunków działania handlu wiejskiego na jego system informacyjny w zakresie zao-

patrzenia konsumpcyjnego dotyczy przede wszystkim ilości i treści informacji jaka jest niezbędna dla organizowania zaopatrzenia konsumpcyjnego.

Omawiając determinanty, które należy mieć na uwadze przy opracowywaniu koncepcji systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu, nie sposób pominąć funkcjonującego aktualnie systemu ewidencyjno-sprawozdawczego.

System ten opiera się na informacjach zawartych w sprawozdawczości dla celów GUS-u, sprawozdaniach resortowych i branżowych, informacjach zawartych w analizach ekonomicznych, informacjach przekazywanych przez jednostki wykonawcze². Sprawozdawczość obowiązująca w zakresie zaopatrzenia stanowi dla jednostek handlowych cel sam w sobie. Potwierdzają tę opinię wypowiedzi pracowników zarządów gminnych spółdzielni. Sprawozdawczość nie jest wykorzystywana w większości przypadków do podejmowania decyzji w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego. Wśród informacji przekazywanych przez jednostki nadrzędne bądź naczelne dominują wytyczne dotyczące zadań i ich wykonania. Z kolei informacje przekazywane przez jednostki wykonawcze dotyczą głównie realizacji zadań planowych. Za niewątpliwą wadę tych sprawozdań uznać należy brak merytorycznej oceny pokrycia masą towarową efektywnego popytu³.

Potencjalne możliwości wykorzystania informacji wewnętrznej w przedsiębiorstwie handlowym dla potrzeb planowania zaopatrzenia konsumpcyjnego tkwią w analizach ekonomicznych. Ocenę wykorzystania analiz ekonomicznych w procesie zarządzania przeprowadzono w oparciu o badania ankietowe, którymi objęto pracowników WZSR i GS⁴. Pytania zawarte w ankietach dotyczyły: oceny przydatności czynności analitycznych i wniosków końcowych dla zarządzania przedsiębiorstwem, określenia wykorzystanych metod, wiadomości o czynnikach profilu społeczno-ekonomicznego rejonu obsługi. Analiza materiałów ankietowych utwierdza w przekonaniu, iż często prace analityczne sporządzane są dlatego, że obwarowane są rygorem obowiązku ich wykonania. Analizy sporządzane

² Instrukcje w sprawie bieżącej sprawozdawczości statystycznej z handlu wewnętrznego rynkowego na formularzach oznaczonych symbolem H.

³ Dla opracowania powyższych wniosków wykorzystano wywiady z pracownikami GS-ów nt. oceny obowiązującego systemu sprawozdawczości w handlu wiejskim, oraz ocenę systemu informacji w handlu wiejskim z pracy J. Bandosz: System informacji rynkowej w handlu wiejskim, SIB, Seria Rynku Wiejskiego, 1977.

⁴ Ankiety przeprowadzono w 1977 r. na terenie 5 województw: kaliskiego, końskiego, leszczyńskiego, poznańskiego i pilskiego. Objęto nimi vice prezesów ds. handlu, gastronomii i usług GS.

są w tradycyjnych zestawieniach, zaś część wnioskowania nie ma żadnego praktycznego znaczenia w większości badanych przedsiębiorstw. W analizach nie dokonuje się oceny zadań na tle warunków, w których prowadzona jest działalność handlowa.

Syntetyzując powyższe rozważania można stwierdzić, iż funkcjonujący w handlu wiejskim system ewidencyjno-sprawozdawczy w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego nie spełnia wymogów, jakie dyktuje otoczenie w zakresie szybkiego i sprawnego dostosowywania oferty handlowej do zachodzących w nim zmian. W dalszej części referatu przedstawione zostaną cechy jakie powinien posiadać system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego.

POJĘCIE SYSTEMU INFORMACYJNEGO ZAOPATRZENIA KONSUMPCYJNEGO

Pojęcie systemu informacyjnego jest nieodłącznie związane z systemem zarządzania. Zadaniem systemu informacyjnego jest dostarczenie informacji niezbędnych do podejmowania decyzji. Abstrahując od rozważań teoretycznych dotyczących systemu informacyjnego przyjmuje się, iż system informacyjny stanowi zbiór zasad, metod, procedur zbierania, tworzenia, przesyłania, przetwarzania, prezentacji i magazynowania informacji w celu zarządzania organizacją⁵.

Dla określenia zadań systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego niezbędne staje się sprecyzowanie pojęcia zaopatrzenia konsumpcyjnego.

Pod pojęciem „zaopatrzenia konsumpcyjnego” rozumie się ciąg działań podejmowanych przez przedsiębiorstwo prowadzące działalność handlową, mające na celu zapewnienie stosownie do wymagań konsumentów dostatecznej ilości, stosownego rodzaju, w żądanym asortymencie artykułów zaspokajających potrzeby konsumpcyjne ludności, oferowanych w dogodnym dla konsumentów miejscu i czasie, przy zachowaniu zasady racjonalności z ogólnospołecznego punktu widzenia.

System informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu powinien zapewnić informacje umożliwiające podejmowanie decyzji gwarantujących realizację działań w zakresie zaopatrzenia. W związku z zarysowaną koncepcją zadań system ten powinien posiadać określone cechy. Za najważniejsze uznano następujące cechy charakterystyczne. System informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego musi być systemem informacyjno-decyzyjnym, którego głównymi ogniwami będą węzły informacyj-

⁵ M. Rembiałkowski: Projektowanie systemów informatycznych zarządzania. UG, Gdańsk 1978, s. 19.

no-decyzyjne, skupiające prawo do podejmowania decyzji w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego. W siatce powiązań informacyjnych będą uczestniczyły także węzły informacyjne charakteryzujące się biernym udziałem w procesie zarządzania zaopatrzeniem konsumpcyjnym.

Proponowany system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego musi mieć charakter kompleksowy. Powinien dostarczać informacji o szczegółowych relacjach podaży i popytu oraz czynnikach determinujących kształtowanie się popytu i podaży. Warunkiem realizacji tego zadania jest ścisła integracja systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego z systemami informacyjnymi funkcjonującymi w jego otoczeniu. Na uwagę zasługuje współpraca z handlem miejskim, organizacjami reprezentującymi podaż, organami zarządzania handlem, planowania gospodarki narodowej, organizacjami finansowymi, organami władzy administracyjnej i politycznej.

Trzecią cechą proponowanego systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego jest jego powszechny charakter. Powszechność traktować należy jako fakt objęcia systemem wszystkich jednostek uczestniczących w procesie zaopatrzenia konsumpcyjnego. Powszechność systemu związana jest ściśle z jego wieloszczeblowością i hierarchicznością budowy. Wieloszczeblowość systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego oznacza udział w nim jednostek każdego ze szczebli zarządzania. Hierarchiczność budowy systemu tzn. podporządkowanie szczebli niższych, wyższym, znajduje wyraz m. in. w zachowaniu wymogu piramidy informacji.

Proponowany system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego powinien pełnić następujące funkcje:

— funkcję informowania, w której zawiera się realizacja podstawowego zadania systemu, tj. dostarczenie informacji do potrzeb podejmowania decyzji. Informacje te mogą mieć charakter retrospektywny, bieżący lub prospektywny, a są podstawą podejmowania decyzji bieżących, bądź dotyczących przyszłych okresów;

— funkcję koordynacyjną, realizacja której zapewnia koordynację pionową działalności w ramach pionu handlu wiejskiego w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego i poziomą, umożliwiającą sprawną współpracę z uczestnikami rynku dóbr konsumpcyjnych;

— funkcję kontrolną, weryfikacyjną, której realizacja zapewnia odzwierciedlenie realizacji zadań przez przedsiębiorstwo handlowe, a także pozwala dokonać wglądu w zjawiska zachodzące na rynku.

Realizacja zadań przez system informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego uzależniona jest w znacznym stopniu od właściwej jego organizacji, tzn. od prawidłowego określenia węzłów informacyjno-decyzyjnych oraz obszarów informacyjno-decyzyjnych.

WEZŁY I OBSZARY INFORMACYJNO-DECYZYJNE

Węzeł informacyjno-decyzyjny to ogniwo systemu zbierające, tworzące, transformujące, prezentujące i przechowujące informację dla potrzeb podejmowania decyzji.

Ścisły związek systemu informacyjnego z procesem zarządzania sprawą, iż bardzo często struktura systemu informacyjnego powiela strukturę organizacyjną. Z taką adekwatnością spotykamy się w przypadku handlu wiejskiego. W procesie zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim uczestniczą następujące jednostki:

- sklepy detaliczne (SD),
- gminne spółdzielnie (GS),
- zakłady gospodarcze (handlu) ZG,
- zakłady obrotu artykułami przemysłowymi i spożywczymi na szczeblu wojewódzkiego związku spółdzielni rolniczych,
- Centralny Zarząd Handlu i jego jednostki branżowe na szczeblu Centralnego Związku Spółdzielni Rolniczych.

Gminne spółdzielnie precyzują wielkość masy towarowej głównie na podstawie katalogów wypełnianych przez kierowników sklepów oraz na podstawie własnego rozeznania. Zestawienia zbiorcze przekazywane są przez GS-y do zakładu gospodarczego, skąd po zweryfikowaniu przekazywane są dalej do ZOAPiS-u. Zbiorcze zapotrzebowanie dla województwa kierowane jest do Centralnego Zarządu Handlu. Na szczeblu centralnym dokonuje się uzgodnień z centralami branżowymi i zjednoczeniami, dotyczących ilości i struktury niezbędnej masy towarowej. Ostateczna kontraktacja masy towarowej dokonywana jest przez WZSR (ZOAPiS) bądź przekazywana jest w formie rozdzielnika. W dalszej dystrybucji masy towarowej uczestniczą zakłady gospodarcze, gminne spółdzielnie i sklepy.

Bliższa analiza rozwiązań organizacyjnych w zakresie zaopatrzenia konsumpcyjnego pozwala dostrzec szereg nieprawidłowości, które ostatecznie wydłużając przebieg informacji, powodują jej zniekształcenia.

Wątpliwości budzi przede wszystkim istniejące rozwiązanie w zakresie organizacji hurtu wiejskiego, działającego w postaci zakładu gospodarczego i zakładu obrotu artykułami przemysłowymi i spożywczymi. Pokrywanie się zakresów czynności, nieprecyzowana w praktyce odpowiedzialność w sytuacji korzystnych efektów koncentracji, powinny stać się podstawą do zmian organizacyjnych.

Dla celów niniejszych rozważań przyjmuje się, iż całkowitą odpowiedzialność za prawidłowe określenie oferty handlowej na szczeblu wojewódzkim przejmują ZOAPiS-y i GS-y. W związku z powyższym proponuje

się następujące węzły informacyjno-decyzyjne zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim:

- Centralny Zarząd Handlu,
- wojewódzki związek spółdzielni rolniczych — ZOAPiS,
- gminne spółdzielnie,
- sklepy.

Zakłady gospodarcze stanowią w tym ujęciu jedynie węzeł informacyjny. Przy określeniu obszarów informacyjno-decyzyjnych kierowano się zasadą, iż powinny one być wyodrębnione w oparciu o znajomość sytuacji decyzyjnych decydentów. Realizacja zaopatrzenia konsumpcyjnego wymaga podejmowania decyzji w zakresie:

- planowania wielkości i struktury rodzajowej masy towarowej, struktury asortymentowej w punktach sprzedaży detalicznej;
- organizowania dostaw ze sfery produkcji do sfery konsumpcji, aż do sprzedaży w punktach sprzedaży detalicznej;
- sposobu oddziaływania na jednostki uczestniczące w procesie przesuwania masy towarowej ze sfery produkcji do punktów sprzedaży detalicznej;
- kontrolowania realizacji procesu zaopatrzenia w dobra konsumpcyjne.

FUNKCJE ZARZĄDZANIA W REALIZACJI PROCESU ZAOPATRZENIA KONSUMPCYJNEGO⁶

Funkcje zarządzania

planowanie	organizowanie	motywacja	kontrola
określenie:	zapewnienie:	oddziaływanie na:	kontrolowanie:
— ilości masy towarowej	— dostaw do hurtu	— organizacje uczestniczące	— sływu masy do detalu
— struktury rodzajowej	— dostaw z hurtu do detalu	w procesie zaopatrzenia	— efektów ekonomicznych
— struktury asortymentowej	— dostaw ze źródeł pozahurtowych	— siłę roboczą zatrudnioną w organizowaniu zaopatrzenia	— efektów społecznych
— miejsc sprzedaży			
— czasu sprzedaży			

Warunkiem realizacji poszczególnych funkcji zarządzania jest posiadanie informacji. Wśród funkcji zarządzania z uwagi na cel artykułu szczególną rolę pełni planowanie masy towarowej.

⁶ Opracowanie własne.

Planowanie masy towarowej sprowadza się do określenia niezbędnej ilości, struktury rodzajowej oraz określenia struktury asortymentowej sprzedaży w punktach detalicznych. Poniżej w zarysie przedstawione zostaną źródła informacji wykorzystywane dla potrzeb planowania masy towarowej.

System informacyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim (SIZK)⁷

Wejście (dane)	Transformacja	Wyjścia (informacje)
1. Sytuacja w przedsiębiorstwie — analiza ekonomiczna — opinie pracowników — analiza międzyzakładowa 2. Otoczenie przedsiębiorstwa — wytyczne jednostek naczelnych i nadrzędnych — ustalenia z przedsiębiorstwami współpracującymi — ustalenia i kontrola NBP — informacja o nowościach — informacja o społeczno-ekonomicznych warunkach działania	1. Środki Techniczne 2. Metody i techniki przetwarzania 3. Organizacja przetwarzania	1. Dla jednostek nadrzędnych, naczelnych, NBP 2. Informacja dla GUS 3. Informacja dla służby handlowej — dot.: — ilości i struktury masy towarowej — struktury asortymentowej w placówkach — prognoz rozwoju popytu

System informacyjno-decyzyjny zaopatrzenia konsumpcyjnego, opierając się na ww. węzłach, powinien dostarczyć informacji umożliwiających podejmowanie decyzji, zapewniających realizację funkcji zarządzania w ramach procesu zaopatrzenia.

Warunkami sprawnego funkcjonowania systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego są:

— zasadnicze zmiany w zakresie obowiązującej ewidencji i sprawozdawczości z zakresu zaopatrzenia konsumpcyjnego (m. in. ograniczenie ilości);

— motywowanie pracowników handlu wiejskiego do czynnego uczestniczenia w analizie popytu;

— przygotowanie kadry specjalizującej się w obsłudze systemu informacyjnego;

⁷ Opracowanie własne.

- wyposażenie handlu wiejskiego w środki umożliwiające przetwarzanie danych;
- czynności reorganizacyjne zmierzające do uproszczenia struktury organizacyjnej handlu wiejskiego i koncentracji handlowo-organizacyjnej;
- zwiększenie odpowiedzialności przedsiębiorstw za zaopatrzenie rynku.

W artykule dokonano klasyfikacji czynników, które należy uwzględnić przy projektowaniu systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego w handlu wiejskim. Wskazano elementy struktury systemu informacyjnego najbardziej podatne na wpływ determinant zarówno na etapie projektowania, jak i już funkcjonowania. W dalszym ciągu, zarysowano proponowaną koncepcję systemu informacyjnego zaopatrzenia konsumpcyjnego. Wskazano cel, zadania i funkcje systemu oraz jego strukturę w podziale na szczeble uczestniczące w procesie zaopatrzenia oraz proponowane obszary informacyjno-decyzyjne.

Эльжбета Урбановска-Сойкин

OSNOVY СОСТАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ СНАБЖЕНИЯ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В СЕЛЬСКОЙ ТОРГОВЛЕ

Резюме

В труде обсуждаются проблемы связанные с организацией снабжения потребителей в сельской торговле. Его целью была инвентаризация и рассмотрения явлений и процессов, какие следует учитывать при составлении информационной системы снабжения потребителей в сельской торговле. Среди детерминантов функционирования информационной системы снабжения потребителей особое внимание уделялось тем, которые неразрывно связаны с деятельностью сельской торговли, составляя ее атрибуты. Сверх того в статье уточняется понятие информационной системы снабжения потребителей в сельской торговле, определяется ее структура в виде участвующих звен, т.е. информативно-решающих и информативных узлов, а также предметные пределы.

Концепция информационной системы снабжения потребителей пополняется определением свойств, которые должна иметь такая система.

Elżbieta Urbanowska-Sojkin

FOUNDATIONS OF SETTING UP INFORMATION SYSTEM OF THE CONSUMER'S SUPPLY IN THE RURAL TRADE

Summary

The problems connected with the organization of the consumer's supply in the rural trade are discussed in the paper. Its aim was to make inventory and present the phenomena and processes to be taken into consideration at setting up informa-

tion system of the consumers' supply in the rural trade. Among determinants of functioning of the information system of the consumer's, supply mainly those are stressed, which are inappropriately connected with the rural trade activity, constituting its attributes. Moreover, the notion of information system of the consumers' supply in the rural trade, its structure in form of participating links, i.e. informative-decisive and information joints and the subjective range, are defined.

The concept of information system of the consumers' supply is supplemented by the definition of features, which such system should have.